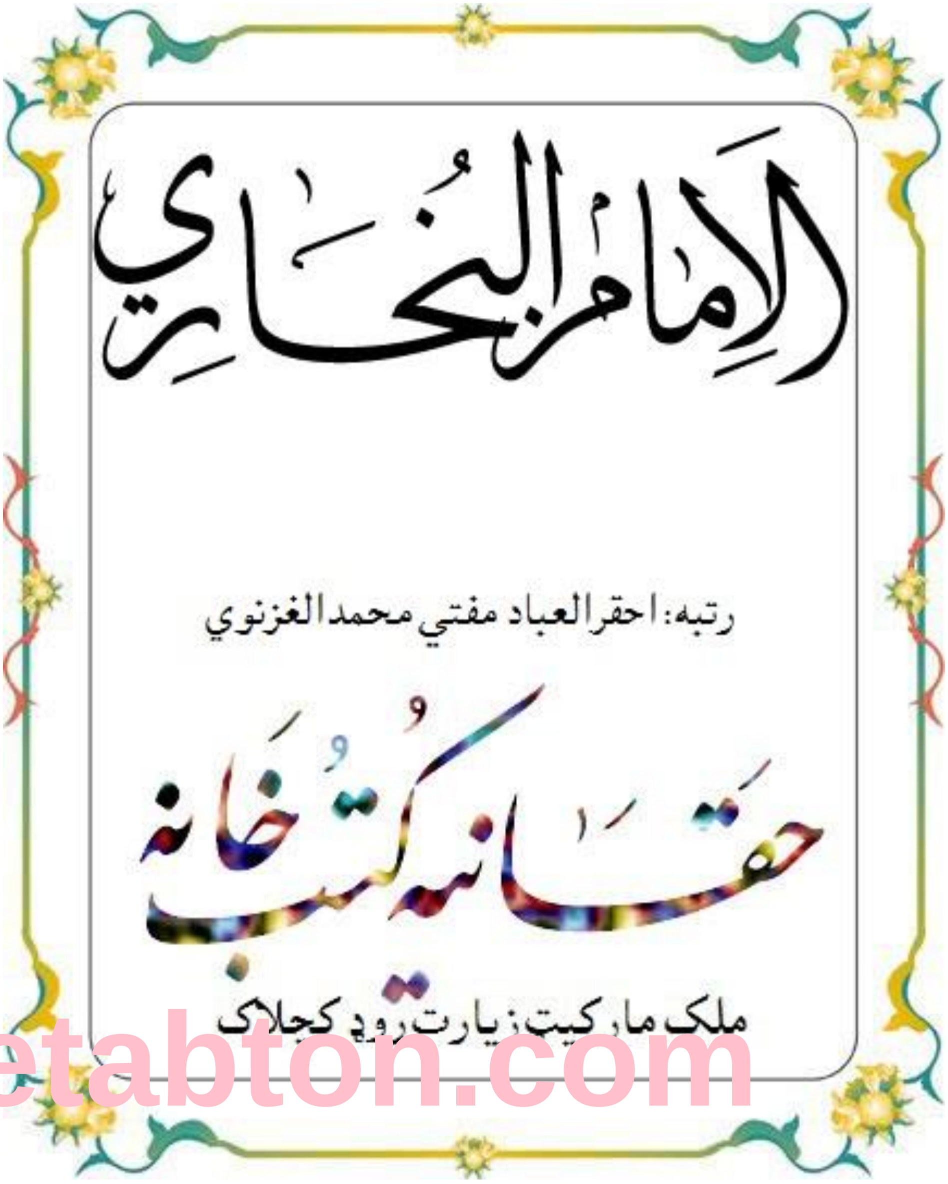

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

ددي ستر محدث، امام الحفاظ والمسلمین ،شیخ الاسلام ، امیرالمؤمنین فی الحدیث او حجة المجتهدین داحn والو ،مناقبو او اثارو په اړه خوخبرې دومره زیاتي دي چې دهغوټول اړخونه راسپړل تروس وتلې خبره ده ،ځکه دایو داسي بې ساحله سمندردی چې ورڅخه تېرېدل که ناشوني نه وي نوسخت خوهرومرودي،له همدې کبله دهغه رحمه الله لنډژوندلیک،مناقب او اثارپه ساده اوروانه ژبه او اسانه طریقه رااخلوترڅومحترم طالبان ورڅخه پوره استفاده وکړي

د امام بخاری رحمه الله ژوند ته لنډه کتنه

دصحیح البخاري دمصنف نوم محمداودپلارنوم یې اسماعیل دی چې دنسب سلسله یې په دي ډول ده : محمدبن اسماعیل بن ابراهیم بن المغیره بن بردزبه الجعفی البخاري.

لوړجدیې بردزبه دی،حافظ ابن حجر رحمه الله دفتح الباري په مقدمه ۴۷۷ مخ کې دباپه زور،دراء په غړوندي،ددال په زبر،دزاء په غړوندي چې وروسته ترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوردرلودونکي باء اوترهغه وروسته هاده ،ليکلي دي، همدا يې مشهور شکل دی ،اوځينونورويې يو بل شکل هم بيان کړی.

بردزبه په فارسي کې دبخاری داوسېدونکوپه اصطلاح کروندګرته ویل کېږي،دی فارسي زبانه مجوسي وچې همدا يې دخپل پلاردين ؤاوپرهمدې وفات شو ،خومغيره د بخارا دوالي يمان الجعفي په لاس مسلمان شونوهمده ته يې نسبت وشو ،اوپه جعفي يادشو ،دادهغه چادمذهب پربناء چې وايې کوم څوک چې ديوچاپه لاس مسلمان شي ولاء يې هم دهغه ده اونسبت يې هم هغه ته کېږي،له همدې کبله امام بخاري رحمه الله هم په امام ابوعبدالله الجعفي سره يادېږي.

حافظ ا بن حجر رحمة الله عليه وايي : د بخاري د نيكه إبراهيم بن المغيرة په هکله معلومات نه لرم ،البته د بخاري پلار اسماعيل بن ابراهيم د ابن حبان په وينا د حماد بن زيد او مالک رحمهما الله څخه حديث اوريدلي دي .

امام ذهبي رحمة الله عليه په تاريخ الاسلام کې وايي چې دامام بخاري پلار[اسماعيل] له ډيرو تقواداروعلماؤ څخه وو ، نوموړی دامام محمدرحمه الله د شاګرد امام ابوحفص الکبيرملګری، اودمرګ پر وخت يې وصي ؤ.

امام ابن حبان دنوموړی شمار په څلورمه طبقه کې کړی ، له امام مالک اوحمادبن زيد څخه يې روايتونه کړي اوله ابن المبارک سره يې مصافحه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوله هغه يې هم روايت کړی ،اوله ده څخه بيا احمدبن جعفر ، نصربن علي اونورومحدثينو روايات کړي

أحمد بن حفص رحمة الله عليه وايې: زه د بخاري پلاراسماعيل ته ورغلم هغه د مرګ په حالت کې وو ما ته يې وويل: زما د علم له مخې زما په ټول مال کې يو شکمن درهم لا هم نشته .

همداددي حلالي نفقې اثرؤ چې الله جل جلاله د اسماعيل له زوی څخه امام بخاري غوندي دحديثوستر امام جوړ کړ.

امام بخاري رحمة الله عليه په ۱۹۴ هجري سنه کې د شوال پر ۱۳ نېټه د جمعې په ورځ تر لمانځه وروسته په بخارا کې زېږېدلی دئ.

بخارا دمنځنۍ اسيامشهوراوپېژندل شوی ښاردی چې د پخواني ماوراء النهر] د امو د سيند هاخوا(اوسني ازبکستان) کې واقع دی . دبخارا او سمرقند تر منځ ۸ ورځي دپياده مزل لاره ده.

دابښاردفقهاؤ،سترومحدثينواوفاضلانومرکزاومعدن ؤ. په دي ښار کې په دومره ګڼ شمېرفقهاء ،محدثين او فاضلان تېرشوي چې دهغوی ټولويادول امکان نه لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاري رحمة الله علیه لاماشوم ؤ چې پلار یې وفات شو او خپلې مور یتیم را لوی کړ،

دنوموړې مور چې ډېره نیکه میرمن وه په خپل وار سره د خپل زوی ډېره ښه پالنه وکړه او کله به یې چې نوموړي ته پیـ یاشیدي ورکولې لومړی به یې اودس کاوه.

هغه مهال چې په نوموړي کې دلیک اولوست قوه پیداشوه نو مور یې په مکتب کې داخل کړ چې لیک او لوست زده کړي او د همدې لیک لوست له لارې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د مبارکو احادیثو خدمت وکړي.

ویل کیږي چې محمد[امام بخاري] په ماشومتوب کې ناڅاپه د سترګو لید [دید] له لاسه ورکړ ،نو مور یې چې یوه عابده او ډیره تقواداره ښځه وه ډېره خفه اوخوا بدې شوه او هغه هیلې یې مړاوي شوي چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د حدیثو د خدمت په لاره کې یې له خپل زوی څخه لرلي،هغې به ډېرزیات ژړل او دعاګانې به یې کولې چې خدای پاک یې زوی بیرته په سترګو بنااوجوړ کړي، هم هغه وه چې یوه شپه یې په خوب کې حضرت ابراهیم علیه السلام ولید ، هغه ورته وویل چې اې فلانی ! ستا دعاګانې خدای پاک قبولې کړې له نن څخه به وروسته ستا د زوی سترګې روغې شي، کله چې هغه سهار له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوبه را وينبه سوه ګوري چې د محمد بن اسماعيل دواړي سترګې روغي شوي دي..

ابو جعفر محمد بن ابي حاتم وايي : ما له امام بخاري څخه پوښتنه وکړه چې: علم ته دي څنګه مخه کړه ؟ هغه را ته وويل : زه دلسو کالو ياتردي دکم عمرماشوم وم په مکتب کې مي سبقونه ويل چې په زړه کې مي د حديثو د زده کړې فکر را ته پيدا شو د لس کلنۍ وروسته له مکتب څخه ووتم ،يوې او بلي خوا ته د حديثو په تلاش کې شوم .

يوه ورځ دامام داخلي رحمه الله په درس کې ناست ؤ ،هغه شاګردانو ته حديث بيان کړل اوويې ويل: سفيان عن ابى الزبيرعن ابراهيم،نوبخاري ورته وويل: ابوالزبيرله ابراهيم څخه روايت نه دی کړی،نوامام داخلي ورته په غوصه شو ،اودده خبرې ته يې پام ونه کړ. بخاري رحمه الله ورته وويل: خپل ليکل شوی کتاب دي که درسره ويې وګوره،کورته ولاړاو هغه يې وکوت،چې راستون شوويې ويل: هلکه ! صحيح صورت يې څه ډول دی؟ ده ورته وويل :دازبيربن عدی عن ابراهيم دی،نوقلم يې ورواخيست اوخپل کتاب يې تصحيح کړ،اوورته ويې ويل: رښتيادي وويل. نوخلک ددې نوي ځوان يادا وحافظې ته حيران شول ،په دې مهال دامام بخاري رحمه الله عمريوولس کاله ؤ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاري رحمة الله علیه وایي: په شپاړس کلنۍ کې مې د ابن المبارک او وکیع کتابونه یاد کړل ،او د اصحاب الرأي یعني د فقهاوو په ویناوو هم وپوهیدم ،

نوموړی له خپلې مور اوخپل مشر ورور احمد سره مکې ته ولاړ، د حج فریضې له اداء کولو وروسته یې ورور او موربیرته بخارا ته راستانه شول ، او بخاري په مکه کې د حدیثو د زده کړې لپاره پاتې شو.

دحرمینو او شاوخوا نورو مشایخوڅخه یې حدیث اونور اسلامي علوم زده کړل، هلته یې دوه کاله تېر کړل، په مدینه منوره کې یې د رسول اکرم صلی الله علیه وسلم د روضې خواته په سپوږمیزو شپو کې دقضایا الصحابة والتابعین اود التاریخ الکبیر په نومونو دوه کتابونه ولیکل، هغه مهال نوموړی د ۱۸ کاله ؤ تر دې وروسته بخارا ته راستون شو.

په علم پسې د امام بخاري رحمه الله سفرونه

تر دې وروسته امام بخاري رحمه الله دحدیثونو اونبوي علومو دزده کړې لپاره په سفرونو پیل وکړ، په دې لړ کې یې ګڼو اسلامي هیوادونو او ښارونو ته له ستړیا ډک سفرونه وکړل چې دیادوني وړ یې شام ،بلخ، مصر، جزیره او نور دي، یوازي بصرې ته څلور ځله ولاړ ، او شپږ کاله یې په حجاز کې تېر کړل اونوموړي څو څو وارې کوفې او بغداد ته هم دعلم حاصلولو په موخه سرو ر ښکاره کړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې سفرونو پرمهال نوموړی له ډېروستونزو، کړاوونو اوسختیو سره هم مخ شو، خوداټول یې په ډېرزغم اوصبر سره وګالل، په دې لار کې چې له هرڅومره ناخوالو سره لاس اوګرېوان شو ټول یې په ورین تندي وزغمل. ځکه هغه په دې سره دالله جل جلاله له دربارنه دثواب اواجرهیله درلوده، اودهمدې مشکلاتو په ګاللوسره هغه ترقیامت پورې دامت مسلمه امام اوپیشوا شو. همدارازد الله جل جلاله اوخلکوپه منځ کې مقبول اومحبوب شو .

دامام بخاري رحمه الله استادان

نوموړي دوخت له نامتواو وتلیومحدثینوڅخه احادیث زده کړل، له سترو حدیث پوهانو څخه یې ولیکل اوهرښارته چې دی ورغلی ؤدروایت له مشهورو علماؤڅخه یې روایتونه نقل کړل، پرګڼ شمېر استادانو اودبېلا بیلو طبقوپرعلماؤیې سبقونه ولوستل ،چې شمار اودهغوی دتعداد بیانول یې یو مشکل کاردی،

دفتح الباري دمقدمې په ۴۷۹ مخ اودکوکب الداري په ۱۱ مخ کې په خپله دامام بخاري رحمه الله قول نقل شوی دی چې وایې : ماله ۱۰۸۰ هغوکسانو څخه زده کړه کړې چې یوازې حدیث پوهان ؤ، حافظ ابن حجر رحمه الله دامام

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاري رحمه الله استادان دخپل كتاب فتح الباري په مقدمه كي پنځو طبقو ته ويشلي او په همدغو كي يې حصر كړي دي. (فتح الباری ۴۷۹مخ)

همدارازحافظ عيني په عمدة القاري اوعلامه ذهبي په سيراعلام النبلاء (۱۳ / ۳۹۲) كي هم دغو طبقوته تقسيم كړي دي. اوشيخ سبحان محمود رحمه الله [ددارالعلوم كراچۍ پخوانی شيخ الحديث] په خپلو دي الفاظو كي داطبقات په لنډډول بيان كړي دي.

(۱) لومړۍ طبقه: هغه ده چي ده ته يي له سترو تابعينو څخه احاديث روايت كړي لكه:محمدبن عبدالله الانصاري هغه له حميد څخه روايت كړی،ابن ابراهيم اوابن عاصم النبيل دوی دواړوله يزيدبن ابی عبيد څخه روايت كړی، عبيدالله بن موسی چي ده له اسماعيل بن ابی خالد څخه روايت كړی او ابن نعيم چي له اعمش اونوروڅخه يي روايت كړی . داټول ددوی استادان دي اوسترتابعين دي.

(۲)دوهمه طبقه: هغه ده چي ده ته يي له ټيټ رتبه تابعينو څخه روايت كړی وي لكه :آدم بن ابی اياس،ابی مسهر عبد الاعلی بن مسهر،سعيدبن ابی مريم،ايوب بن سليمان اود اسي نور.

(۳) دريمه طبقه : هغه دي چي له تابعينوسره يي نه دي ليدلي،بلكه له ستروتبع تابعينوڅخه يي اخذكړی لكه : سليمان بن حرب،قتيبه بن

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید ،نعیم بن حماد ،علی بن المدیني ،یحی بن معین،سترفقیه امام احمد بن حنبل،اسحق بن راهویه،ابوبکربن ابی شَیبه،عثمان بن ابی شَیبه اوداسي نور ،خوپه دې طبقه کې امام مسلم رحمه الله هم له امام بخاري رحمه الله سره دروایت په نقل کې شریک دی.(یعني لکه څرنګه چې امام بخاري رحمه الله له دې طبقې څخه روایت کړی،همدارازامام مسلم رحمه الله هم ورڅخه روایت کړی دی.

(۴) څلورمه طبقه : دحدیثوپه طلب اوزده کړه کې دده ملګري اوانډیوالان،خوهغوی تر ده لږوړاندي دده له ځینو استادانو څخه زده کړې کړي وي لکه:محمدبن یحی الذهلی،ابی حاتم الرازي،عبدبن حمید اوددوی امثال. ده رحمه الله له دې کسانو څخه یوازې هغه څه حاصل کړي چې خپله یې هغو استادانو ته لاس رسی نه درلوداویابه داسي موادوچې له دوی پرته له بل چاسره به نه موندل کېدل.

(۵) پنځمه طبقه : دده خادمان اوشاګردان دي لکه:عبدبن ابی العاص الخوارزمي،حافظ ابوعیسی ترمذي،حافظ ابوعبدالرحمن النسائي اوددوئ امثال.

امام بخاري رحمه الله له دې کسانو څخه هم کم شمېر روایات کړي اوده چې له امام وکیع رحمه الله څخه کوم روایت کړی ؤهغه یې عملی کړی هم ؤ ، ځکه و

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېع رحمه الله وايي: لايكون الرجل عالماحتى يحدث عمن فوقه،وعمن هومثله، وعمن هودونه.

يعني يوڅوک ترهغوسم عالم نه کيدای نه شي ترڅوچې له مشرانو ، همزولو اوکشرانوڅخه روايت ونه کړي.

دامام بخاری رحمه الله شاګردان

لــــه امــام بخاري رحمه الله څخه ګڼ شمېرعلماؤ او فقهاؤزده کړه کړي، اوګڼ شمېرمحدثينو احاديث ورڅخه روايت کړي.

دامام بخاري ديـومشهورشاګردالفربري رحمه الله يوقول دفتح الباری په مقدمه(مخ۴۹۱) کــي حافظ ابن حجر رحمه الله نقل کړی دی وايي چې :له امام بخــاري رحمه الله څخه جــامــع صحيح البخاری۹۰زره کسانواوريدلي ده .دده دشاګردانو شمېردومره زيات دی چې دټولوبيانول يې خورامشکل کار اود ډيروالي له امله يې يادونه هم نه له دي ځای سره مناسبه ده اونه هم ممکنه ده.

دلته به موږيوازي دنوموړي ديوڅومشهـورو شـاګـردانوپه يادونه اکتفا ء وکړو ، دده سترستر شاګردان چې دعلامه په لقبونويادشوي ځيني يې په لاندي ډول دي: حافظ ابوالحسين مسلم بن الحجاج نيشاپوري، دجامع ترمذی مؤلف

(c) ketabton.com: The Digital Library

حافظ ابوعیسی ترمذي ،حافظ ابوذرعه،ابوحاتم رازي، دسنن نسائي مؤلف ابوعبدالرحمن النسائي ، منصوربن احمدالبزدوي ، دصحیح بخاري راوي ابوعبدالله الفربري ، ابوعبدالله المحاملي،حافظ ابن خزیمه اومحمدبن نصر المروزي .

د امام بخاري حافظه

امام بخاري رحمة الله علیه زیات ځیرک او د غیرمعمولي قوي حافظې څښتن و ، ویل کېږي چې په وړکتوب کې یې اویا زره حدیثونه یو په بل پسې یاد وه ، او یو کتاب چې به یې یو ځل تر نظر تېر کړ نوټول به یې یاد شو بیا یې د هغه کتاب کتلو ته اړتیا نه درلوده .

محمد بن حمدویه وایې ماله امام بخاري څخه واورېدل هغه ویل: زما یو لک صحیح حدیثونه یاد دي او دوه لکه مي غیر صحیح حدیثونه یاد دي او د صحیح البخاري حدیثونه ما تقریبا د شپږو لکو حدیثونو څخه را ایستلي دي .

احمد بن عدي وایې : ما له ډیرو شیخانو اورېدلي دي ، چې هغوی حکایت کاوه هغه مهال چې بخاري و بغداد ته راغی نو څو تنو محدثینو وغوښتل چې بخاري رحمة الله علیه وازمایي ،نو د سلو حدیثونو متنونه او سندونه یې سره واړول د یوه حدیث متن یې د بل حدیث و سند ته واړوئ او بیا یې یوه یوه نفر ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

لس لس حدیثونه ورکړه ترڅو بخاري ته یې واوروي ، د بغداد خلک او د دې ترڅنګ د خراسان او نورو وطنونو مسافر را ټول سول ، څه مهال چې د خلکو مجمع جوړه سوه نویو تن ولاړ سو د خپلو لسو حدیثونو څخه یې د یوه یوه حدیث سند او متن بیانوه امام بخاري چې به د هر حدیث سند او متن واورید نو ورته و به یې ویل: په دې حدیث علم نه لرم ،

کومو کسانو چې د بخاري د امتحان لکبله د دې حدیثونو متنونه او سندونه اړولي وه هغو یوه و بل ته کتل چې سړی خورا ډېر ځیرک او پوه دئ ، خو کوم کسان چې ناخبره وه هغو ته بخاري رحمة الله علیه کمزوری ښکاره شو.

دې لسو کسانو چې هر یوه په نوبت لس لس حدیثونه بخاري ته واورول ، او بخاري د هر حدیث په جواب کې ورته ویل : چې علم نه په لرم د دوئ له فراغت وروسته بخاري هر نفر ته د هغه د هر حدیث متن او سند بیان کړ ، چې تا د اول حدیث متن داسي او سند داسي بیان کړ، خو د دې حدیث متن او سند اصلاً داسي دی. دوی چې دا سل حدیثونه په څه ډول ورته بیان کړي وه امام بخاري په هغه ترتیب بېرته ورته بیان کړل او د هریوه غلطي یې هم ورته په ګوته کوله ، چې د دې حدیث متن داسي او سند یې داسي دی ،نو ټولو خلکو د امام بخاري پر ځیرکتیا ، قوي حافظې او علمیت اعتراف وکړ، او ویل یې دا د الله فضل دی چې چا ته وغواړي هغه ته یې ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امام بخاري دسترو علماؤ له نظره

د امام بخاري رحمة الله عليه په حفظ ، تقوا او زهد د ده موافق او مخالف ټول قايل وه او په محدثينو کې د امير المؤمنين في الحديث ، ناصر الأحاديث النبوية او ناشر المواريث المحمدية په لقب يادشوى.

امام احمد بن حنبل رحمة الله عليه وايي : خراسان د محمد بن اسماعيل په شان بل نه دى زېږولى.

امام ترمذي رحمة الله عليه وايي : ما په تاريخ او د حديثو د سندنو او علتونو په پېژندنه کې تر محمد بن اسماعيل يعني بخاري رحمة الله عليه لوى عالم په عراق او په خراسان نه دى ليدلى .

د بخاري اومسلم شيخ محمد بن بشار رحمة الله عليهم وايي په نړۍ کې د حديثو څلور حافظان دي ، (۱)امام بخاري په بخارا کې (۲) امام مسلم په نيشاپور کې ، (۳)علامه دارمي په سمرقند کې (۴)او ابو الزرعة په ري کې .علي بن حجر رحمة الله عليه وايي :امام بخاري په دوى ټولو کې زيات پوه ، دبصيرت څښتن او ځيرک ؤ

ابو اسحاق السرماري رحمه الله وايي: که څوک غواړي چې د وخت رېښتونى فقيه وويني نو امام بخاري رحمه الله ته دي وګوري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو جعفر رحمه الله وايي: يوه ورځ مې له يحيى بن جعفر رحمه الله څخه واورېدل چې ويل يې: که زما په وس پوره واى ما به خپل عمر محمد بن اسماعيل البخاري رحمه الله ته ورکړى واى؛ ځکه چې زما مرګ د يو سړي مرګ دى او د امام بخاري رحمه الله مرګ د علم د مرګ په معنا دى .

نعيم بن حماد رحمه الله وايي: محمد بن اسماعيل رحمه الله د دې امت فقيه دى .
مصعب الزهري رحمه الله وايي: امام بخاري رحمه الله زموږ د زماني لوى فقيه او په احاديثو کې د ښه بصيرت څښتن دى .

په يو روايت کې دي چې اسحاق بن راهويه رحمه الله يوه ورځ خپلو شاګردانو ته وويل: له دغه ځوان (امام بخاري رحمه الله) څخه احاديث وليکئ، زه باور لرم چې له ده سره د احاديثو دومره علم دى چې که د حسن بصري رحمه الله په زمانه کې واى نو هم به هغه ته خلک اړ ؤ .

علي بن جعفر رحمه الله به ويل: زما په اند په خراسان کې درې تنه عالمان تر ټولو وتلي دي: ابوزرعه، محمد بن اسماعيل، او عبدالله بن عبدالرحمن الدارمي؛ خو محمد بن اسماعيل تر ټولو لوړ دى .

ابو عمار حسين بن حريث رحمه الله به ويل: امام بخاري رحمه الله په احاديثو کې داسې لوړ مقام لري ، لکه الله چې يوازې د حديثو له پاره پيدا کړى وي .
حاتم بن مالک الوراق رحمه الله وايي: ما د مکې له علماوو څخه اورېدلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ويل به يې: محمد بن اسماعيل يوازي د خراسان امام نه دی، بلکه زموږ امام او فقيه هم دی .

أبو الطيب حاتم بن منصور رحمه الله وايي: امام بخاري رحمه الله د ځمکې پرسر د الله له نښانو څخه يوه ښکاره نښانه وه .

سليم بن مجاهد رحمه الله وايي: که د امام بخاري رحمه الله په زمانه کې وکيع، ابن عيينة ، ابن المبارک رحمهم الله ژوندي وای هغوی به هم نوموړي ته اړتيا لرله .

د امام بخاري رحمه الله مشهور استاد او د حديثو امام قتيبة بن سعيد رحمه الله وايي: که امام بخاري رحمه الله د صحابه کرامو په منځ کې وای نو د الله يوه معجزه به وه، دی وايي: ما حديث هم کتلي، راويان مې هم کتلي او فقهاء مې هم ليدلي؛ خو د محمد بن اسماعيل غوندي شخص ما په خپل عمر کې نه دی ليدلی .

أبو عبد الله الحاكم رحمه الله وايي: امام بخاري رحمه الله د محدثينو ستر امام دی.

د محدثينو ستر استاذ أبو بکر محمد بن إسحاق بن خزيمة رحمه الله وايي: تر اسمان لاندې[يعني دځمکې پرسر] ما د رسول الله صلى الله عليه وسلم په

(c) ketabton.com: The Digital Library

احاديثوکې تر محمد بن اسماعيل البخاري رحمه الله ښه پوه شخص بل نه دی ليدلی .

محمد بن حمدون بن رستم رحمه الله وايي: امام مسلم رحمه الله چې کله بخارا ته راغی او له امام بخاري رحمه الله سره مخ شو ورته ويې ويل: اې د استاذانو استاذه، د محدثينو سرداره او د حديثو طبيبه ! پرېمې ږده چې پښې دې ښکل کړم .

سعيد بن جعف رحمه الله وايي: ما د بصرې له علماوو څخه اورېدلي دي چې ويل يې: په معرفت او اصلاح کې د محمد بن اسماعيل رحمه الله په شان بل څوک په دنيا کې نشته .

د بخارا يو لوی عالم محمد بن ابي حاتم الوراق رحمه الله وايي :يوه شپه مې امام بخاري رحمه الله په خوب وليد چې په رسول الله صلی الله عليه وسلم پسې روان دی او هغه صلی الله عليه وسلم چې قدم پورته کړي امام بخاري رحمه الله په هماغه ځای قدم کښېږدي.

دامام بخاري دتقوی نمونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

امام بخاري رحمة الله علیه په روژه کې هره ورځ یو یو ختم کاوه او د تراویح څخه وروسته د شپې په لمانځه کې یې په هرو درو شپو کې ختم کاوه او د پېشلمي په مهال به یې دیارلس رکعته د تهجد لمونځ کول.

امام بخاري رحمة الله علیه هیڅکله د چا غیبت نه کاوه او ویل به یې چې: زه امید لرم چې په آخرت کې به الله جل جلاله د چا د غیبت حساب راسره و نه کړي، او وایي: له هغه مهاله چې زه په دې پوهېدلی یم، چې غیبت خپله غیبت کونکي ته زیان رسوي نو له هغه وخت څخه مې د چا غیبت نه دی کړی.

یو چا امام بخاري رحمه الله ته وویل چې: ځیني کسان ستا سود تاریخ د کتابونو له امله تاسو ته ګوته نیسي او وایي چې په تاریخي حکایتونو کې د خلکو غیبت راځي، امام بخاري ورته وویل: هغه موږ د نورو څخه د روایت په ډول بیان کوو موږ یې له خپله ځان څخه نه بیانوو.

امام بخاري رحمة الله علیه ته له خپل پلار څخه ډېر مال په میراث پاته شو د هغه څخه یې صدقه او خیرات کاوه، د طالبانو سره یې ډېر احسانونه کول، او په سخاوت کې یې لاسونه اوږده وه او خوراک یې هم ډېر کم کاوه.

د خپل عصر پر علماوو د نوموړي لوړتیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومورې لا ځوان و چې د وخت لويو لويو علماوو به دهغه څخه حديثونه زده کوله

امام يوسف بن موسی المروذي رحمه الله وايي: يوه ورځ زه د بصرې په لوی جومات کې ناست وم چې دا اعلان وشو چې محمد بن اسماعيل البخاري راغلی دی، نو ټول خلک ور ولاړ شول ، زه چې کله ورغلم ګورم چې يو ځوان د يوې ستنې وشاته په لمانځه باندې ولاړ دی، کله چې هغه سلام وګرځول ، نو خلک ورباندې را ټول شول او غوښتنه يې ورنه وکړه چې هغوی ته د رسول الله صلی الله عليه وسلم يو څو حديثونه بيان کړي، امام بخاري رحمه الله ورته وويل: چې زه خو ځوان يم نو تاسو ته به يوازې هغه حديثونه بيان کړم چې ستاسو د سيمې له علماوو کرامو څخه مې اورېدلي دي نو يو شمير احاديث يې بيان کړل.

محمد بن يعقوب بن اخرم رحمه الله وايي: امام بخاري رحمه الله چې کله نيشاپور ته راروان و ددې ځای په زرګونو خلک درې رباطه مخته د نومورې وهر کلي ته را وتلي وه، دی وايي: ځينو ملګرو راته وويل چې په هغه ورځ مورږ خلک وشمارل نو يوازې د هغو خلکو شمير وڅلور زره تنه ورسيدی کوم چې په کچرو يا غاترو باندې راغلي و او هغه چې په اسونو يا پياده راغلي وو، تر دې هم زيات وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او څه مهال چې بېرته بخارا ته راستنیدو نوله ښار څخه درې میله دباندې د استقبال د پاره خېمه ورته درول شوي وه.

له بخارا څخه دنومړي ایستل

نومړي په بخارا کې څه موده دحدیثو په تدریس بوخت ؤ ، د ښار امیر خالد بن محمد الذهلي چې په سیمه کې د عباسي خلافت نائب وو له امام بخاري سره په دې هیله نرم چلندکول چې صحیح البخاري د ده په قصر کې ور ته تدریس کړي ،خو امام بخاري له دې کار څخه منع وکړه ، او قاصد ته یې وویل چې والي صاحب ته وو ایه: زه علم نه خواروم او نه علم د پاچاهانو دروازو ته ور وړم که علم ته څه اړتیا لري نو زما مسجد او کور ته دې راځي. خو که دا خبره یې خوښه نه وي نو بیا خو دی واک لري زما د تدریس مخه دې ونیسي ترڅو د قیامت په ورځ د الله جل جلاله په حضور کې عذر ولرم ،زه خو علم نه شم پټولی.

والي بیا یو قاصد ورته راولیږل چې زما و اولادونو ته یوه ځانګړي تدریسي حلقه جوړه کړه او نور کسان مه ور سره پرېږده ، امام بخاري داهم ونه منله او په جواب کې یې ورته وویل: دا جایز نه ده چې زه ځینو ته د حدیثو د اورېدلو اجازه ورکړم او ځیني نور بیا ورڅخه منع کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په دې سره د بخارا د والي او امام بخاري رحمه الله ترمنځ اړیکې ترینګلي شوي او کرکه یې ترمنځ پیدا شوه ، خالد د بخارا والي حریث بن ابي الورقاء او نور علماء د امام بخاري په مخالفت کې د ځان ملګري کړل ، هغوی د امام بخاري پر تګلاري او مذهب نیوکې وکړي او والي امام بخاري ته له ښار څخه د وتلو امر وکړ.

بخاري رحمه الله هغوی ته داسې ښیرا وکړه : یا الله ! د دوی په ځانونو ، اولادونو او کورنیو کې په دوی هغه څه و وینه چې دوی یې زما سره د کولو اراده کړې ده. الله جل جلاله د بخاري ښیرا د دوي په حق کې قبوله کړه میاشت لا نه وه تېره شوي ، چې د عباسي خلافت لخوا د بخارا د والي خالد د بندي کولو او په ښار کې یې د رسوا کولو فرمان صادر شو ، خالد پرخرې باندې سپور په ښار کې وګرځول شو ، او د مرګ تر مهاله په بندیخانه کې پاته شو ، نورو کسانو چې له ده سره د امام بخاري په ځورونه کې مرسته کړې وه هغوی هم الله جل جلاله د سختو کړاونو او مشکلاتو سره مخ کړل.

امام بخاري رحمه الله چې څه مهال د بخارا څخه ولاړ نو د سمرقند خلکو خط ورته راولېږل چې په هغه کې له ده څخه سمرقند ته دورتلو غوښتنه شوې وه ، امام بخاري د سمرقند په لور روان شو ، له سمرقند څخه ۲ میله دباندې د خرتنک کلی دی ، څه مهال چې بخاري د خرتنک کلي ته ورسېد ، هلته یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلوان وه او له هغوی سره میلمه پاته شو ، امام بخاري په خرتنک کې وو چې خبر ورته راغی چې په سمرقند کې د ده د ورتلو لکبله د خلکو تر منځ شخړه او جنجال را پیدا شوی دی ځیني کسان د بخاري د ورتلو پلوي کوي او ځیني نور یې بیا د ورتلو سخت مخالفت کوي.

امام بخاري رحمة الله علیه په خرتنک کې څه موده پاتي شو تر څو موضوع ښه روښانه شي، په دي وخت کې امام بخاري ناروغ شو ، د سمرقند لخوا استازي راغلل او له امام بخاري څخه یې غوښتنه کوله چې سمرقند ته ور سره ولاړ شي ، امام بخاري د هغوی بلنه ومنله، موزې یې په پښو کړې لنګوټه یې وتړله او د سپرلۍ پر خوا ور روان شو فقط چې څو قدمه یې د سپرلۍ پر خوا واخستل ملګرو ته یې مخ راواړول اوویې ویل: ما پرېږدئ ضعف را ته پیښ شو هغوی هم پریښود ، یوه شپه یې تر لمانځه وروسته دعاوي وکړي په دعا کې یې دا هم وویل: اللهم أنه قد ضاقت علي الأرض بما رحبت فاقبضني إلیک.

ژباړه: یا الله ! مځکه له ډیري پراختیا سره سره پر ما تنګه شوه ته مي روح در قبض کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا یې ځنګ وواهه لږموده وروسته له خپل رب سره ملاقي شو اوروح یې داعلی علیین پرلوري والوت ، انالله وانااليه راجعون.

امام بخاري رحمة الله علیه په ۲۵۶ هجري سنه کې د شنبې په شپه چې د کمکي اختر شپه وه دیارلس ورځي کم د ۶۲ شپېتو کلونو په عمر په خرتنګ کې وفات شو ، په نوموړی د کمکي اخترپه ورځ دماسپښین له لمانځه وروسته دجنازي لمونځ وشو چې له سمرقنداونوروسیموڅخه ګڼ شمیرخلک په جنازه کې دشریکیدلولپاره راغلي ؤ اوپه همدي خرتنګ کې خاوروته وسپارل شو ،هغه مهال چې نوموړی په قبر کې کښېښودل شونو د قبر له خاورو څخه یې څو ورځې د مشکو په شان خوشبویي ولاړیده

دصحیح البخاري لیکل اودهغه نوم

حافظ ابن حجر رحمه الله دفتح الباري په مقدمه ۸ مخ کې لیکي : نوموړي خپل کتاب په [الجامع الصحیح المسند من حدیث رسول الله صلی الله علیه وسلم ، وسننه ، وایامه] سره نومولی

اوعلامه عیني رحمه الله بیاد عمدة القاري دلمړي ټوک په ۵ مخ کې دصحیح البخاري په نامه کې دالمسند په ځای المختصر توری ذکرکړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپله امام بخاري وايې : ما « الجامع » له شپږسوه زره حديثونوڅخه په شپاړس كلونوكې تصنيف كړ اودالله جل جلاله اودځان ترمابين مې حجة جوړكړی

همدارازدده په يوه قول كې راغلي: ماخپل كتاب الجامع په مسجدحرام كې تصنيف كړ ، ترهغه مې پكې هيڅ حديث نه دی ليكلی ترڅوچې به مې استخاره اودوه ركعته نفل ونه كړل اودهغه حديث په صحت به مې پوره يقين ونه شو ،

اوله همده څخه رانقل شوي چې: ما په خپل كتاب كې چې هر حديث ليكلی دی لومړی مې دهغه دليكلولپاره غسل كړی او بيا مې دوه ركعته نفل كړي دي او بيا مې هغه حديث ليكلی دی.

حافظ ابن حجر په مقدمة الفتح ۴۹۸ كې ليكي: ددي اومخكنۍ خبري چې په مختلفو سيموكې يې دبخاري حديث ليكلي په دې ډول تطبيق راځي چې ددې تصنيف شروع اودابوابو ترتيب خو يې په مسجدالحرام كې وكړ اونور حديثونه يې په خپل ښار اومختلفو سيموكې پكې ليكلي ، چې خپله دده له قول چې داكتاب يې په شپاړس كاله كې ليكلی هم په همدې دلالت كوي ،ځكه ښكاره خبره ده چې نوموړي شپاړس كاله په مكې حرم كې نه دی پاتې شوی .علامه عيني رحمه الله هم همدا خبره كړې ۵/۱

دبخاري دليكلو لامل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاه عبدالعزيز الدهلوي رحمه الله په بستان المحدثين کې ليکلي: امام بخاري يوه ورځ داسحاق بن راهويه په مجلس کې ناست ؤ چې هغه خپلو ځينو شاګردانو ته وويل: کاشکي چې يوچا داسي مختصر کتاب په سننو کې ليکلى واى چې په هغه کې يې يوائې صحيح احاديث راټول کړى واى چې خلکو وربانديي عمل کړى واى ، نوله همدي ورځې دامام بخاري رحمه الله په زړه کې دهمداسي يوه کتاب ليکلو مينه اورغبت پيداشو ، اودکتاب په ليکلوېې پيل وکړ

هغه له شپږ سوه زره [شپږلکه] احاديثوڅخه پکې هغه ډيرصحيح احاديث راټول کړل اوځيني يې دکتاب دډيراوږدوالي له امله پريښودل

په عمدة القاري ۵/۱ اوهمدارازپه تقريب النواوي اوفتح الملهم کې دي چې دالمړى کتاب دى چې په الصحيح المجرد کې ليکل شوى.

علامه ابن حجر يې بيادبخاري شريف دليکلو يوه بله وجه ليکلي: هغه وايي چې محمدبن سليمان بن الفارس وايې: ماله امام بخاري رحمه الله څخه اوريدلي ويل يې چې: مارسول الله صلى الله عليه وسلم په خوب کې وليد زه دهغه مخې ته ولاړوم اوديوه پکي په مټ مې له هغه څخه مچان شړل ، بيامې ددي خوب په اړه له ځينو تعبيرپوهانو څخه تعبيروغوښت ، هغوى راته وويل

(c) ketabton.com: The Digital Library

:تاسو به له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه دروغ ليري کوئ ، نو همداؤ چې زه يې دداسي کتاب ليکلو ته ليوال کړم ، مقدمة الفتح ٨ مخ .

دصحيح البخاري مقام

حافظ ابن حجر رحمه الله ليکي: ابو جعفر محمود بن عمرو العقيلي وايې: هغه مهال چې امام بخاري «الصحيح» وليکل نو يې امام احمد بن حنبل ، يحيى بن معين ،على بن المديني اونورو سترو علماؤ ته وړاندي کړ، هغوى له څلورو حديثونو پرته نورټول احاديث صحيح وبلل ، عقيلي وايې په دي حديثونو کې دامام بخاري قول داعتبار وړدى هغه داچې داحديثونه صحيح دي . مقدمة الفتح ۴۸۹ مخ

په دي خبره دټولي اسلامي نړۍ د متقدمينو اومتاخرينو علماؤ اتفاق دى چې له کتاب الله وروسته ترټولو اصح کتاب صحيح البخاري اوصحيح المسلم دي ، اوجمهورعلماء بيا په دي يوه خوله دي چې صحيح البخاري ترصحيح المسلم اصح دى ،که څه هم ځيني علماء ـ د المغرب[اندلس] علماء ـــ صحيح مسلم ته په صحيح البخاري باندي ترجيح ورکوي

دصحيح بخاري روايت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندې موویل چې له امام بخاري رحمه الله څخه ګڼ شمیر شاګردانو روایتونه کړي ، دهغه یو مشهورشاګرد الفربري رحمه الله وایې چې دصحیح البخاري ۹۰ زره شاګردانو سماع کړي خوپه هغوی کې له ماپرته بل څوک نشته چې له مصنف نه دهغې روایت وکړي ، یعني دصحیح بخاري نسخه له ماپرته له کوم بل چاسره نشته.

خوعلامه ابن حجر دفتح الباري په مقدمة ۴۹۱ کې په هغه نیوکه کړې او ویلي یې دي چې: ده داخبره دخپل علم له امله کړې چې ده ته بل څوک داسې نه دي معلوم چې دصحیح بخاري روایت دې یې کړی وي ، کنه نو ډیرو نورو کسانو لکه ابي طلحة منصور بن محمد بن علی بن قریبه هم ددې روایت کړی.

په هرصورت ترموږپورې دصحیح البخاري نسخې په لاندینۍ څلورو روایاتوسره رارسیدلې

لمړۍ نسخه : دابوطلحة منصور بن محمد بن علي بن قریبه البزدوي المتوفی ۳۲۹ هـ په روایت سره.

دوهمه نسخه: دابراهیم بن معقل النسفي المتوفی ۲۹۴ هـ په روایت سره

دریمه نسخه : دحماد بن شاکر النسفي [په ځینو کې دالنسفي په ځای النسوي لیکل شوی] المتوفی ۲۹۰ هـ په روایت سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورمه نسخه : دمحمدبن يوسف بن مطر بن صالح بن بشر الفربري المتوفی ۳۲۰ هـ په روايت سره

په اوسني وخت کې له همدي آخري ځلورمي نسخي پرته هيڅوک دصحيح بخاري روايت نه کوي اويوائې همدا نسخته پاتي ده ، لکه د ابن الاثيرپه جامع الاصول ۱۸۵/۱ همداراز ابن حجر دفتح الباري په مقدمه ۴۹۱ او ابن کثير په البداية ۱۳/۱۱ کې دهمدي خبري تصريح شوي

دصحيح البخاري دحديثونو شمېر

امام النووي رحمه الله په خپل مختصر ـ الارشاد ـ کې وايي: په صحيح بخاري کې ټول ټال اوه زره ، دوه سوه پنځه اويا (۷۲۷۵) حديثونه دي چې مکررات ورسره شمارکړل شوي ، خوکه مکررات ترې ليري کړل شي نو بيا ځلورزره (۴۰۰۰) پاتي کيږي

خوحافظ ابن حجر دفتح الباري په مقدمة ۴۶۵ مخ کې ليکي: امام نووي رحمه الله چې کومه خبره کړي دايي دابوالفضل بن طاهر له کتاب نه نقل کړي ځکه هغه دبخاري ټول بابونه شمارلي اوبيا يې سره جمع کړي ، نو وروسته راتلونکوکسانو دنيک ګمان له امله په همدي اعتبارکړی اودهغه تقليديې کړی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوابن حجر رحمه الله وايي : مادبخاري شريف ټول حديثونه باب په باب شمارکړل چې ټول احاديث يې له متعلقاتو او متابعاتو پرته چې ماليکلي اوزماوربانديې يقين شوی اوه زره ، درې سوه ،اوه نوي(۷۳۹۷) حديثونه دي ، چې په دي سره ددوی ترذکرشويو حديثونوه يوسل دوه وېشت حديثونه زيات دي

يعني دلمړني قول مطابق په بخاري شريف کې ټول ۷۲۷۵ حديثونه دي

اودابن حجر دقول مطابق بيا ټول ۷۳۹۷ حديثونه دي چې دده په قول کې ۱۲۲ حديثونه ترلمړني تحقيق زيات دي.

داخود مسندحديثونو شمارؤ ، پاتي شوه معلق اومتابعات نو حافظ ابن حجرپه مقدمة الفتح ۴۲۹ کې وايي : په ټول کتاب کې تعليقات يوزر ،درې سوه ، يوخلويښت (۱۳۴۱) حديثونه دي ، اومتابعات اوتنبيه علي الروايات درې سوه يوخلويښت (۳۴۱) دي ، چې په دي سره په ټول کتاب کې شته احاديث سره له مکرراتو (۹۰۸۲) نهه زره دوه اتيا ته رسيږي ،

خوله نوموړي په دي حساب کې تېروتنه شوي ، په حقيقت کې خپله دهمده دقول مطابق په بخاري شريف کې ټول احاديث له مکرراتوسره (۹۰۷۹) نهه زره نه اويادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه مسند حديثونه پکې (۷۳۹۷) دي

اومعلق پکــــــــــــې (۳۱۴۱) دي

اومتابعـــــــــات پکې(۳۴۱) دي

چې ددي ټولو مجموعه (۹۰۷۹) کيږي

دیادوني ده چې دغه پورتنۍ شميره له هغه موقوف اومقطوع حديثونوپرته ده چې په بخاري شريف کې ذکرشوي دي.

دبخاري شريف شروحات

ډيروپخوانيو اواوسنيو علماؤ دبخاري شريف په شروحاتو ، درس اوتدريس ،تعليق تخريج اوتلخيص اونورو اړخونو خدمتونه کړي چې ترسلهاؤ يې شميرزياتيږي

له مشهورو شروحاتوڅخه يې ، اعلاء السنن ، دابوسليمان الخطابي شرح ، دحافظ علاء الدين الحنفي شرح ، الکوکب الدراري دحافظ کرماني شرح ، دحافظ قطب الدين الحلبي الحنفي شرح ، اوترټولو مشوره شرحه يې فتح الباري دحافظ ابن حجر العسقلاني ، اوعمدة القاري دحافظ بدرالدين العيني الحنفي رحمهما الله دي ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويل کيږي فتح الباري د مصنف په اجازه ترعلامه عيني پوري ورسيده کله چې يې په احنافو دهغه ردونه وليدل نو په عمدة القاري کې يې دهغه تعقيب وکړ ، کله چې دنومړي شرح عمدة القاري ابن حجرته ورسيده نويې دهغه اعتراضونه په يوه کتاب [انتقاض الاعتراض]کې راغونډکړل دځينويې جوابونه وليکل ، اودځينو دجواب لپاره يې بياض پريښودو ، ابن حجر لادا کتاب پوره نکړ له دي نړۍ يې سترګي پټې کړي ، انا لله وانا اليه راجعون

اوله دي وروسته چې کوم شارحين دي نوهغوی له فتح الباري او عمدة القاري څخه اخذکړی لکه الخيرالجاري دملامحمد يعقوب ، اودعلامه القسطلاني شرح.

دديوبند علماؤ دبخاري شريف په هرلحاظ درس تدريس اوشروحاتو سره تربل هرچانبه خدمت کړی چې ديوڅوشروحاتويادونه به يې دلته وکړو

د ديوبندي علماوو له طرفه د بخاري شريف شروحات:

(١) فيض الباري على صحيح البخاري.

دا د امام شاه انورشاه کشميري رحمة الله عليه په شرق او غرب ، عربو او عجمو کي يوه مقبوله ، معتبره او مستنده شرحه ده ، چي په شپږو ټوکونو کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بار بار چاپ شوي.

(۲) تعليقات جامعة على صحيح البخاري د شيخ الحديث احمد علي سهارنپوري، ډيره مفيده حاشيه او تعليق دی، البته د بخاري په پنځه ويشتو اجزاوو ليکلي شوي، او په پاتي پنځه اجزاوو د شيخ صاحب شاګرد محمد قاسم نانوتويی تعليق او حاشيه ليکلي.

(۳) الابواب والتراجم للبخاري، شپږ ټوکه، د مولانا زکريا رحمه الله.

(۴) لامع الدراري على صحيح البخاري، لس ټوکه.

دا د شيخ زکريا رحمه الله پلار شيخ محمد يحيى د حضرت مولانا رشيد احمد ګنګوهي رحمه الله د بخاري درسونه را جمعه کړي.

چي بيا ورسته شيخ محمد زکريا رحمه الله دا شرحه عربي ته ژباړلي او د ۱۲ کاله محنت څخه ورسته يي عام محضر ته وړاندي کړي.

(۵) انوار الباری فی شرح صحيح البخاری دا هم د شيخ انورشاه کشميري رحمه الله په اردو ژبه کي د بخاري درسونه دي چي مولانا احمدرضا بجنوري صاحب جمعه او ترتيب کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶) ایضاح البخاري ، څلور ټوکه.

دا د شیخ فخر الدین احمد مرادآبادی رحمه الله د درسونو مجموعه ده چي شیخ ریاست علي بجنوری صاحب يې جمعه او ترتیب کړي.

(۷) شرح تراجم البخاری: د شیخ الهند مولانا محمود حسن دیوبندی

(۸) شرح تراجم البخاری: شیخ مولانا محمد ادریس کاندهلوی

(۹) التقریر علی صحیح البخاری: شیخ محمد زکریا کاندهلوي، شیخ محمد یونس

(۱۰) ارشاد القاری الی صحیح البخاری: شیخ مفتی رشید احمد لدهیانوی

(۱۱) تلخیص البخاری شرح صحیح البخاری: شیخ شمس الضحی مظاهری

(۱۲) تحفة القاری فی حل مشکلات البخاری: شیخ محمد ادریس کاندهلوی۔

(۱۳) امداد الباری فی شرح البخاری: شیخ عبد الجبار اعظمی۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۴) جامع الدراری فی شرح البخاری: شیخ عبد الجبار اعظمی

(۱۵) التصویبات لما فی حواشی البخاری من التصحیفات: شیخ عبد الجبار اعظمی۔

(۱۶) الخیر الجاری علی صحیح البخاری: شیخ خیر محمد مظفر گړهی۔

(۱۷) النور الساری علی صحیح البخاری: شیخ خیر محمد مظفر گړهی

-(۱۸) احسان الباری لفهم البخاری: شیخ محمد سرفراز خان صفدر۔

(۱۹) جواهر البخاری علی اطراف البخاری: شیخ قاضی زاهد حسینی۔

(۲۰) انعام البخاری فی شرح اشعار البخاری: شیخ عاشق الهي بلندشهری ومهاجر مدنی

(۲۱) دروس بخاري، د شیخ حسین احمد مدني رحمه الله ، دا د شیخ نعمت الله صاحب له خوا مرتبه شوي چي ځیني ټوکونه یی چاپ شوي هم دي.

(۲۲) ترجمة صحیح بخاری، د شیخ شبیر احمد عثمانی رحمه الله(۲۳) فضل الباری شرح صحیح بخاری ، د شیخ شبیر احمد عثمانی رحمه الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲۴) النبراس الساری فی اطراف البخاری، دوه ټوکه.

دا شیخ عبدالعزیز ګوجرانوالا له طرفه په عربي ژبه کي لیکل شوي شرحه ده، په دي اړه دده حاشیه د ((مقیاس الواري علی النبراس الساری)) په نوم هم ډیره د اهمیت وړ ده.

(۲۵) تحقیق وتعلیق لامع الدراری علی جامع البخاری: شیخ محمد زکریا کاندهلوی

(۲۶) انعام الباری شرح بخاری: شیخ محمد امین چاټګامی

(۲۷) نصر الباری شرح البخاری، خوارلس ټوکه.

دا د شیخ عثمان غني صاحب له طرفه لیکل شوي شرحه ده.

(۲۸) تفهیم البخاري دا د شیخ ظهور الباری اعظمی قاسمی له طرفه په اردو کي لیکل شوي شرحه ده.

(۲۹) حمد المتعالی علی تراجم صحیح البخاری، دا د شیخ سید بادشاه ګل

(c) ketabton.com: The Digital Library

رحمه الله شرحه ده. نوموړی د شیخ حسین احمد مدني رحمه الله شاګرد وو.

(۳۰) فضل البخاري فی فقه البخاري، دا د شیخ عبد الروف صاحب شرحه ده، نوموړي د شاه انورشاه کشمیري شاګرد وو.

(۳۱) تسهیل الباری فی حل صحیح البخاری: دا د شیخ صدیق احمد باندوی رحمه الله شرحه ده.

(۳۲) کشف الباری عما فی صحیح البخاری، پنځلس ټوکه چاپ او په نورو کار روان دی، دا د شیخ سلیم الله خان حفظه الله یوه ډیره مفیده او جامعه شرحه ده، چې اصلا دده له درسونو څخه ترتیب شوي او بیا له تحقیق او تخریج نه ورسته چاپ شوي.

(۳۳) شرح البخاری، تجرید البخاری: شیخ محمد حیات سنبلهی، نوموړی د شیخ مفتي محمد عاشق الهي استاذ تیر شوی.

(۳۴) انعام الباری، دروس بخاری شریف، شپاړس ټوکه.

دا د مولانا مفتی محمد تقی عثمانی صاحب د درسونو مجموعه ده، ترتیب ورکونکی یې مولانا مفتی محمد انور حسین دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دامام بخاري رحمه الله نورتصانيف

امام بخاري حمه الله ډېر کتابونه تصنيف کړي دي لکه الأدب المفرد ، بر الوالدين ، تاريخ الکبير ، تاريخ الأوسط ، تاريخ الصغير ، خلق افعال العباد.جزءرفع اليدين ، جزء قراءة خلف الامام ،برالوالدين ،کتاب الضعفاء ،

حافظ ابن حجر رحمة الله عليه وايي : دا کتابونه ټول موجود دي او په اوربدلو يا اجازه يې موږ ته روايت شوی دی.

امام بخاري رحمة الله عليه له دې پرته نور تصنيفونه هم لري لکه ، جامع الکبير ، مسند الکبير ، تفسير الکبير ، کتاب الأشربة ، کتاب الهبة ، أسامي الصحابة ، کتاب الوحدان ، کتاب المبسوط ، کتاب الکنى ، کتاب الفوائد او کتاب العلل.

مأخذونه

١ - فتح الباري
٢ - سير أعلام النبلاء للحافظ شمس الدين الذهبي

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - تاریخ بخاری .
۴ - مقدمة فتح الباري، لابن حجر العسقلاني
۵ - البداية والنهاية، لحافظ عماد الدين ابن كثير
۲ - مقدمة شرح صحيح مسلم - يحيى بن شرف النووي
۷ - تهذيب الكمال
۸ - أصول التاريخ والأدب
۹ ـ جامع الاصول لابن الاثير
۱۰ـ موجزتراجم الائمة لمحمد هاشم الايوبي
۱۱ـ فتح الملهم ، علامه شبيراحمد عثماني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library